

Nieuw leven op oude stam

Tjeu Timmermans

Vele zusters, broeders, fraters en paters zijn bejaard en hun oude dag vergt aandacht. De meeste religieuze gemeenschappen worden kleiner en sommige houden op te bestaan. Voor Tjeu Timmermans, karmeliet, is dit niet de hele werkelijkheid.

Het religieuze leven kent een creatieve vitaliteit, die over een nieuwe toekomst spreekt. Het vraagt erom zich open te stellen voor de tekenen van de tijd, anders te gaan denken over roeping en vorming, over de rijkdom van een veelkleurige gemeenschap en de waarde van ieders levensweg als een geestelijke weg. Het verhaal van Abraham en Sara is in deze sprekend. Sara moest lachen toen ze hoorde op hoge leeftijd nog een zoon te krijgen. Begrijpelijk. Ze kon zich de toekomst alleen maar voorstellen vanuit haar eigen situatie. Wij zijn ook geneigd enkel die toekomst voor mogelijk te houden die past binnen onze vooronderstellingen. Toch nodigen de omstandigheden uit, niet slechts in termen van einde en afbouw over de toekomst te denken. Er zijn meer mensen, die hun roeping durven volgen, dan we dachten. Zij blijken onze tochtgenoten, zodra wij oor hebben voor hun geestelijke weg. Niet voorzien treffen zij zichzelf aan in het religieuze landschap, waar zij voor elkaar een steun kunnen zijn op hun zoektocht naar God. We worden uitgenodigd heel anders te denken over roeping, religieus leven en religieuze gemeenschap.

Nieuwe vormen

'Religieus leven' staat voor een bonte verscheidenheid aan leefwijzen, modellen en instituties, waarin menselijke bewogenheid voor God gestalte krijgt. In verschillende tijdperken en situaties ontstonden telkens andere vormen als antwoord op de omstandigheden en noden van dat moment. Ook in onze situatie zien we ontwikkelingen, afgestemd op onze omstandigheden.

De Konferentie Nederlandse Religieuzen heeft in kaart gebracht wat er geleidelijk aan nieuwe vormen van religieus leven bestaat en deze met elkaar in contact gebracht. Vier nieuwe vormen zijn te onderscheiden: geassocieerden, leken die min of meer rechtstreeks met religieuze instituten verbonden zijn; - gemeenschappen van religieuze instituten waar leken meelevend; - bewegingen, vooral van leken, die het spiritueel erfgoed van religieuzen verder dragen; - leefgemeenschappen van vooral leken die nauw verbonden zijn met de spiritualiteit van een religieus instituut maar toch zelfstandige leefgemeenschappen zijn.

Uitdaging

God blijft mensen roepen om zijn aanwezigheid in onze gesecculariseerde en multiculturele maatschappij gezicht te geven. Dit daagt ons uit op een nieuwe manier na te denken over roeping, levensweg als een geestelijke weg, religieus leven en religieuze gemeenschap. Het is een uitdaging om vertrouwde kaders te verlaten en roeping te verstaan vanuit de omstandigheden van nu; een uitnodiging om opnieuw te pionieren. Willen we als religieuze gemeenschappen en religieus bewogen mensen recht van bestaan hebben, dan lijkt het van belang God levensecht en levensnabij in kerk en samenleving aan de orde te stellen. We worden uitgenodigd met vertrouwen en moed nieuwe wegen te gaan, juist nu veel vertrouwde structuren kwetsbaar blijken en de toekomst van religieus leven niet vanzelfsprekend lijkt. We worden uitgedaagd zichtbaar te maken wat religieus leven nu betekent. We worden uitgenodigd onze kernwaarden scherp te onderscheiden en te zien hoe we deze beleven in een kerk en samenleving waarin mensen op zoek zijn naar de religieuze dimensie in hun leven. In zoekende mensen leeft het verlangen hun leven in relatie te weten met de Bron van Leven en het Mysterie van God in henzelf. Hier liggen kansen. Aan ons de uitdaging met ons leven op deze kansen in te gaan. Inderdaad een perspectief van pionieren, nieuwe wegen gaan.

Waardoor geraakt?

Uit gesprekken met mensen die op zoek zijn hun leven in relatie te brengen met de Bron van Leven, het Mysterie van God, blijkt dat zij hun leven niet langer vanzelfsprekend oriënteren op de kerk. Zij zien de leer van de kerk vaak niet meer als uitdrukking van hun leven. In die leegte of ruimte zoeken mensen naar betekenis, naar zin. Ze vragen zich af waar ze zich door geraakt weten en in het leven laten leiden. Al zoekend drukken mensen hun verlangen uit naar iets dat hun leven overstijgt. In dit zoekproces kunnen we de hernieuwde aandacht voor spiritualiteit plaatsen en verstaan.

Mysterie als leidraad

Religieus bewogen mensen zijn vanuit hun roeping uitgenodigd zich te leren verhouden tot dit mysterie, en dit in een wereld die droomt van maakbaarheid en autonomie en tot op het bot gesecculariseerd is. Het betekent dat we weer vertrouwd dienen te worden met het Mysterie van God en met het feit dat we ten diepste, ondanks alle maakbaarheid, geen antwoord hebben op wezenlijke vragen. In deze verhouding is het belangrijk, dat daarin het

mysterie wordt aanvaard als een belangrijke leidraad en oriëntatie in het leven. Ten diepste hebben we geen antwoord. We beseffen dat juist in het vertrouwen op en de overgave aan het mysterie de kracht van het religieuze leven schuilt. Een religieus leven dat met alle inzet en engagement en in alle omstandigheden het mysterie van God aan het licht brengt. Mensen leven met een verlangen dat uitstaat naar het ondoorgrondelijke geheim van leven, het Mysterie van God.

Waar een thuis?

Stichters en stichtersessen van ordes en congregaties hebben vaak gepionierd ten gunste van bezinning en gebed, ten gunste ook van zorg behoevende of arme mensen. Ze deden dit vanuit hun bewogenheid om God en mens. Geraakt worden door het mysterie is niet het alleenrecht van religieuzen. De geschiedenis leert dat er vaak brede lekenbewegingen zijn geweest die de bedding vormden voor nieuwe ontwikkelingen. We kennen de armoedebeweging, de Moderne Devotie, de Beweging van Barmhartigheid. Ook nu voelen mensen zich geraakt door het Mysterie van God. Waar vinden zij een thuis en goede begeleiding van hun zoekproces? Dit is een serieuze vraag. Het is tekenend dat gastenverblijven in kloosters en abdijen langdurig zijn vol geboekt; ook dat de opleiding *geestelijke begeleiding* van het *Titus Brandsma Instituut* een gestage toestroom van mensen kent.

Nieuwe initiatieven

Bij verschillende religieuze instituten heeft de herbronning van de afgelopen decennia geleid tot nieuwe initiatieven voor bezinning, gebed en sociaal engagement. Bijvoorbeeld de inzet van religieuzen in het internationaal netwerk tegen vrouwen- en kinderhandel, - de huiskamerprojecten voor vrouwen in de prostitutie, - de inzet in multiculturele en multireligieuze wijken. Bij verschillende religieuze instituten heeft herbronning geleid tot nieuwe toetredingen. Verschillende religieuze instituten hebben voor mensen de mogelijkheid geopend zich te associëren of in deeltijd lid van de gemeenschap te zijn. Ook zijn er lekenbewegingen ontstaan met de spiritualiteit van een orde of congregatie als levensbron. Het is van belang deze lekenbewegingen serieus te nemen, en noodzakelijk hun spiritualiteit aandacht te geven. In de mate dat lekenbewegingen hun bewogenheid en spiritualiteit expliciteren, nodigen zij religieuze instituten uit te reflecteren op hun eigen identiteit en omgekeerd.

Mijn eigen ervaringen

Onze gemeenschappen zijn de laatste decennia gemeenschappen van mannen en vrouwen geworden omdat naast mannen ook vrouwen vroeger er lid van te mogen worden. Hiervoor is ruimte gemaakt in onze gemeenschappen, commissies, ons vormingsteam, ons algemeen bestuur en ons kapittel. We kennen een groeiend aantal geassocieerden. De Karmelbeweging - een beweging van leken - verheugt zich in een groeiend aantal leden. We zien een gemeenschap van leken-karmelieten ontstaan in de Schilderswijk in Den Haag en in het noorden van het land. Grenzen van christelijke kerken worden hierbij doorbroken. Wij gaan er van uit dat ieder zich geroepen weet door het Mysterie van God en dit op eigen wijze vorm en inhoud geeft. Onze grote en kleine samenkomsten hebben hiermee aan vitaliteit en veelkleurigheid gewonnen. De grote verscheidenheid is een uitnodiging aan ieder om precies op eigen wijze gestalte te geven aan ieders roeping. We oefenen met elkaar zusterschap en broederschap in. We zijn aan elkaar gegeven om gemeenschap te bouwen, waarin gelijkwaardigheid en respect voor elkaar een geleefde en doorleefde werkelijkheid is, juist in het aanvaarden van de rijkdom van de grote verscheidenheid.

Ingrijpend anders

Het is verrassend en bemoedigend dat nieuwe ontwikkelingen aan het religieuze leven elan en kleur geven. Deze ontwikkelingen zullen zeker invloed hebben op het religieuze leven van de toekomst. Het religieuze leven en de religieuze gemeenschappen zullen de komende decennia een ingrijpende verandering doormaken, niet alleen kwantitatief maar ook kwalitatief. Mensen maken ingrijpende keuzes. Ze verbinden zich met een religieuze gemeenschap. Het zijn mensen die gepokt en gemazeld zijn door het leven en opeens genoeg hebben van hun manier van leven. In hun zoeken wordt helder dat in hen een verlangen leeft het Mysterie van God recht te doen.

Nieuwe wegen

Een crisis heeft de bedoeling uit te zuiveren en te leren zien wat werkelijk van belang en wat gegroeide ballast is. Ik meen dat de crisis van de afgelopen decennia - hoewel niet gemakkelijk - nieuwe wegen wijst. Hierbij gaat het om kwaliteit; niet om kwantiteit. Er zijn duidelijke signalen dat er opnieuw ruimte en aandacht is voor het Mysterie van God. We moeten ons, in een gesecculariseerde samenleving waarin de mens zich autonoom denkt, tot dit mysterie leren verhouden. Mensen die geraakt zijn door het Mysterie van God wijzen ons hierbij een weg die zeker anders zal zijn dan de vertrouwde. Dit is niet nieuw. Roeping is immers inbreuk op het bestaande. Ik heb er vertrouwen in dat de ontwikkelingen ons brengen naar een religieus leven dat binnen de gesecculariseerde wereld recht van bestaan heeft, juist vanwege de aandacht voor het Mysterie van God en de ruimte die dit Mysterie krijgt.

Tjeu Timmermans O.Carm
is voorzitter KNR

Lees ook eens het onderdeel Religieus Leven
via www.knr.nl